

3. Baskıdan Çeviri

DRAMAYA

BAŞLAMAK 4-11

JOE WINSTON VE MILES TANDY

Yayına Hazırlayan:
Ömer ADIGÜZEL

Çeviren:
Perihan KORKUT

 PEGEM
AKADEMI

Joe Winston - Miles Tandy

Yayına Hazırlayan: Prof. Dr. Ömer Adıgüzel

Çeviren: Dr. Öğr. Üyesi Perihan Korkut

DRAMAYA BAŞLAMAK 4-1 I

ISBN 978-605-241-800-0
DOI 10.14527/9786052418000

Kitabın orijinal adı: Beginning Drama 4-1 I

Baskı sayısı: 3

ISBN: 978-0-415-47583-9

Yayınevi: Taylor & Francis Group

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2019, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. Ltd. Şti. ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye’de kurulan **Turcademy.com** ve **Pegemindeks.net** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000’in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Aralık 2019, Ankara

Yayın-Proje: Özge Yüksek
Dizgi-Grafik Tasarım: Ayşe Nur Yıldırım
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Salmat Basım Yayıncılık Ambalaj Sanayi Tic. Ltd. Şti.
Büyük Sanayi 1. Cadde 95/1
İskitler/ANKARA
Tel: 0312-3411020

Yayıncı Sertifika No: 36306
Matbaa Sertifika No: 26062

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51
Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

İçindekiler

Önsöz	v
Giriş	1
1. Dramaya Oyunlarla Başlamak	11
2. Dramaya Bir Öykü ile Başlamak <i>Orman Çocuğu</i>	33
3. Dramaya Erken Yaşlarda Başlamak	55
4. Eğitim Programında Drama	75
5. Drama ve Okuma Yazma Eğitimi	101
6. İlkokulda Drama, Topluluk ve Performans	119
7. İlkokulda Dramanın Gelişimi, Devamlılığı ve Değerlendirilmesi	137
<i>Ek 1</i>	163
<i>Ek 2</i>	165
<i>Bibliyografya</i>	169
<i>Dizin</i>	175

Önsöz

Dramaya Başlamak 4-11 kitabının ilk basımı 1998 yılında, genel bir seçimle Birleşik Krallık'ta politik manzaranın ve dolayısıyla da eğitim manzarasının büyük bir değişime uğramasından bir yıl sonra yapılmıştı. Yeni seçilen hükümet, eğitimi anahtar bir öncelik yapmaya kendini adanmıştı ve hızla ilkokulda okuma yazma ve sayma konularında standartlar koyan ulusal stratejiler çıkardı. Eğitim zaten çok önemli bir değişimden geçmekteydi: Ulusal Eğitim Programı henüz birkaç yıllıktı; ulusal değerlendirme ve denetim rejimleri henüz erken basamaklarındaydı. Bütün bu değişimlerin öğretmenler üzerine yüklediği beklentiler arasında drama, listenin epey sonlarında yer almaktaydı. Her ne kadar İngilizce dersinin ulusal öğretim programında yer alsada drama, öğretim programında birçoklarına göre kıyıda kenarda kalmış durumdaydı: Vaktimiz olursa dönebileceğimiz oldukça güzel bir konu.

Yine de kitaba gösterilen ilgi öğretmenlerin ve diğer eğitimcilerin dramanın okuma ve yazma öğretimlerini zenginleştirme ve canlandırma potansiyeline sahip olduğunu fark ettiklerini göstermiş oldu. 2001 yılında *Dramaya Başlamak 4-11*'in ikinci basımı yapıncaya kadar bu alana önemli oranda talep olduğu açıkça belli olmuştu. İlk basımda sadece drama ve okuma yazma eğitimine ilişkin bir bölüm vardı. Okuma yazma çerçeve programın (Framework for Teaching Literacy) ilk versiyonu daha sonra eleştirildi ve 2006 yılında yenilenen çerçeve hedefler dramayı da içerecek biçimde düzenlendi. Bu değişikliklerin ışığında bu basımda drama ve okuma yazma eğitimi ile ilgili bölüm çerçeve programın beklenti ve hedeflerinin nasıl uygulanabileceğini gösterecek biçimde büyük ölçüde yeniden yazıldı.

1999 yılında *Hepimizin Geleceği* adlı yayın çıktı. Bu, Yaratıcı ve Kültürel Eğitim Ulusal Danışma Komitesi'nin raporuydu. Rapor sayesinde birçok kişi çocukların yaratıcılığının geliştirilmesi konusunda eğitimin merkezi bir amacı olması gerektiğini; bu amaca dramanın önemli bir katkı yapabileceğini anlamış oldu. Çocukların yaratıcılığını geliştirme zorunluluğu son yıllarda başka daha heyecan verici ve yenilikçi eğitim programı geliştirme çalışmaları içerisinde de vardı. 4. Bölüm eğitim programında drama konusuna odaklanmakta, dramanın çocuklar ve öğretmenler için nasıl katkı sağlayacağını göstermektedir.

Erken yaşlara dönük eğitimdeki uygulama ve ilkeler hep-sinden daha büyük ve cesaretlendirici değişimleri gördü. Erken çocukluk edinimlerinin bazı unsurlarının resmi olmasına karşı sahip olduğumuz çekinceleri paylaşsak da oyun artık erken eğitimin üzerinde kurulduğu temel olarak kabul görüyor. 3. Bölüm'de gösterdiğimiz ve araştırdığımız türden hayal gücüne dayalı rol oynamalar en iyi erken yaşlar provizyonunun (best early years provision) kalbinde yer alıyor ve birçok okul bunu ilkokul yıllarının ortalarına kadar sürdürüyor.

Sonra 6. Bölüm'de araştırdığımız gibi dramanın okullardaki daha geniş kültürel yaşama olmazsa olmaz katkısı var. Bu aynı zamanda yeni bir hükümet girişiminin de konusu olmuştu. Bu girişimin amacı tiyatroları, müzeleri ve sanat galerilerini daha çok ziyaret ederek okullarda sanat ve kültürel etkinlikler ile geçen zamanı arttırmaktı.

Dramanın değeri ve özel katkıları aynı zamanda uluslararası olarak da tanınıyor ve son zamanlarda *Dramaya Başlamak 4-11*'in Mandarin Çincesi ve Yunancaya çevrilmesi de büyüyen bu ilginin küçük birer yansımasıdır. Uluslararası drama topluluğu görünüşe göre sesini duyurmaya başladı.

Bütün bu yüreklendirici işaretler ve potansiyeli düşününce *Dramaya Başlamak 4-11*'i yazmaya bizi iten umutların az çok gerçekleştiğine inanabiliriz: Dramanın artık ilkokul eğitim programında sağlam bir yeri var. En azından bazı ülkelerde var, ama bunun, gerçekleştiği yerlerde öğretmenlerin ve okul liderlerinin

kararlılığı, becerisi ve adanmışlıkları sayesinde olduğunu biliyoruz. Nasıl kanunlar çıkarılırsa çıkarılsın, hangi stratejiler ve şemalar, planlar ve teşvikler (tepeden inme) getirilirse getirilsin, ilkokullardaki dramanın yeri ve kalitesi nihayetinde tek tek öğretmenlerin becerileri ve kendilerine güvenlerine bağlıdır. *Dramaya Başlamak* ilk basıldığı zaman birimiz üniversitede ilkokul öğretmenlerinin dramada uzmanlaşmasına yönelik bir ders veriyordu – bu ders artık kaldırıldı. Birleşik Krallık'taki ilkokul Yüksek Lisans Sertifikası yoğun programı içerisinde bütün o okuma-yazma ve matematiğin “temelleri” üzerine yapılan vurguya karşın drama için çok az yer vardır. Okullar ve tek tek öğretmenler hizmet içi eğitimlerinde dramaya yer vermek istediklerinde genellikle bunu kendi çabaları ile yapıyorlar, çünkü merkezi olarak fonlandırılmış programlar daha çok “standartlara ulaşmanın” daha doğrudan ve maksatlı yollarına odaklanıyor. Bu yüzden *Dramaya Başlamak 4-11*'in amaçları hâlâ ilk çıkarıldığı zamankiler ile aynı kaldı: ilkokul öğretmenlerine drama öğretiminin temel esaslarını tanıtmak; onlara başlangıç noktaları verebilecek birçok örnek sunmak ve kendi pratiklerini geliştirebilmeleri için açık, işe yarar bir teori sunmak. Canı gönülden umuyoruz ki *Dramaya Başlamak 4-11* geçtiğimiz on yıl içinde bunu birçok öğretmen için gerçekleştirebildi – ve yine umuyoruz ki bu yeni basım sizin için de böyle olmaya devam edecektir.

Joe Winston ve Miles Tandy

Warwick 2008

Türkçe Baskı İçin Önsöz

Türkiye’de yaratıcı drama alanında çalışmaya başlayanların mutlaka bir öyküsü vardır. Bir ders, kurs, seminer, kongre veya konferans etkinliğindeki bir karşılaşma ya da tesadüf; bir yaratıcı drama çemberinin içinde olma ile sonuçlanmış olabilir. Bir arkadaşımızın haftada bir gün gittiği kursta ve döndüğünde gülen ve mutlu yüzü, bir meslektaşımızın yöntem olarak kullandığı yaratıcı dramanın başarı, tutum ya da ilgiyi arttırdığı yönündeki görüşleri, içeriğinde yaratıcı dramanın bir yönünün anlatıldığı bir kitap veya makale, herhangi bir kongrede yaratıcı drama ile etkileşimli bildiriye tanık olmak, onun bir parçası olmak, model aldığınız bir büyüğünüz ya da ustanızın yaratıcı drama alanında yaptıklarına özenmeniz ve benzerini yapma isteğiniz gibi pek çok durum, yaratıcı dramaya başlama nedeni olabilir.

Herkesin bu nedenle farklı bir yaratıcı drama yolculuğu bulunmaktadır. “Başlamazsak bitiremeyiz” tümcesini drama, tiyatro ve Orff uzmanı Ali Öztürk, atölyelerinde çok kullanır. Başlamak bitirmenin yarısı tümcesi de boşuna söylenmemiştir. Yaratıcı drama eğitimine başladıktan sonra ‘başlama’ öykülerinin devamını yazmak daha da kolaydır. İşin içine artık yaşanmışlıklar girer ve deneyimler her bir öyküyü özellikle canlandırmalar ile daha görsel hale getirebilir.

Drama derslerini yürütmeye başlama öncesinde hemen herkeste bir tedirginlik, gerilim olur. Eğitimci “...karşımda pek çok insan var, ben acaba nerden ve nasıl başlasam, ne yapsam da bu insanlar benim deneyimsiz olduğumu anlamasalar ya da drama grubunu daha ilk saatlerden nasıl yakalasam ve eğitimi başla-

rı ile tamamlasam?” gibi pek çok soruyu kendine sorabilir. Bu soruların bir kısmı drama eğitmenliğine başladıktan ve deneyim kazandıktan sonra da sorulmaya devam eder. Bir drama eğitmeni yanıtlarını bulacağı soruları önce kendine sorar ve sordurur. Sonrasında bu sorulara yanıtlar buldurma eylemi de drama eğitmenin önemli görevleri arasındadır.

Bu soruların özellikle iç dünyada sorulmasının nedenlerinden biri drama eğitmen adayının yetişme sürecinde eğitim programının yeterince hakkını verememesi olarak söylenebilir. Diğer bir nedeni hızla gelişen yaratıcı drama alanındaki ulusal ve uluslararası ölçekte, özgün sonuçlara ulaşmış, nitelikli yayınların drama eğitmen adaylarına ya da eğitmenlerine ulaşamaması da olabilir. Bir drama eğitmeni kendini sürekli yenileyecek yeni drama eğitimlerine katılmalı, alanda yer alan yayınları da takip etmeli, bunları çalışmalarına yansıtmalıdır.

Ne yazık ki hâlâ yaratıcı dramanın yalnızca uygulama odaklı atölyelerden öğrenilebileceği anlayışı yaygın bir biçimde devam etmektedir. Oysa yaratıcı drama sadece atölyelerden öğrenilmez. Yaratıcı dramanın kuramları, yaklaşımları, tarihcisi, yeni eğilimleri gibi pek çok konunun atölyelerde alınan eğitimlere eş zamanlı olarak takip edilmesi alanda yetişmek için bir ön koşul gibidir. Drama eğitmen adayları ve drama eğitmenlerinin atölye dışında kendilerini yeterince beslemedikleri, kendilerini yenilemedikleri ve alandaki yeni gelişmeleri takip etmediklerini görüyoruz.

Yaratıcı drama dinamik bir alandır ve kendi iç dinamiğinde de sürekli olarak değişmekte, gelişmektedir. Kendi bünyesinde teknik olarak değerlendirilebilecek pek çok yaklaşım ya da strateji artık yaratıcı drama alanından daha bağımsız olarak hareket alanı bulabiliyor (Doğaçlama Tiyatrosu, Playback Tiyatro, Anlatı Tiyatrosu ya da Hikâye Anlatıcılığı vd.). Bunlara Biyografi Tiyatrosu ya da biyografiye dayalı olarak yapılan drama ve tiyatro çalışmaları ile süreçsel drama da yakın bir zamanda eklenebilir.

Alandaki bu gelişmeler yaratıcı dramanın yöntem boyutundan artık daha da ileri bir disiplin boyutuna sahip olduğunu ve disiplin boyutunda da pek çok anlayış, yöntem ve yaklaşımların

oluşturduğunu göstermektedir. Tüm bu gelişmeler yaratıcı drama alanında yeni ustalık ya da uzmanlık alanlarına davet çıkarmaktadır.

Her ne gerekçeye ve gelişmeye dayalı olursa olsun yaratıcı dramaya başlamak her zaman kolay değildir. Hazırlık gerektirir. Eğitmenin sürekli olarak kendini yenileyeceği ya da başucu kitaplarına başvuracağı, kuram ve uygulamayı eş zamanlı olarak götürebileceği bir yaklaşımı benimsemesi gerekir.

2000 yılında hocamız Prof. Dr. İnci San yönetim kurulu toplantılarından birine bir gün el yazısı ile yazdığı birkaç sayfa ile gelmişti. Yazının başlığında “Sınıfımda Dramaya Nasıl Başlarım?” tümcesi yazıyordu. Onun başlattığı bu notları kendi aramızda dolaştıracak ve hepimiz bir şeyler yazacaktık. Sonra da belki o metinleri yayınlıyacaktık. O metinler hiç yayınlanmadı. Kayboldu sanıyorduk. Bir gün derneğin arşivlerini düzenlerken bu taslak yazıların olduğu dosya ile karşılaştım. Bu çalışmayı yeni eğitmenler ve çalışmaları da ekleyerek tamamlamak benim için bir sorumluluk artık... İnci Hocamın tümceleri şöyle başlıyor ve devam ediyordu:

“... Drama dersine mi başlıyorsunuz? Ve daha önce bu konuda bir eğitim de almadınız. Önce şunu hemen belirtelim: Drama demek tiyatro yapmak demek değildir. Tiyatroda belirli bir metin ve kimin ne oynayacağını önceden belirlenip, dağıtıldığı roller vardır. Yönetmen oyuncularını oldukça sıkı kurallarla yönetir. Drama ise bir grup içi etkileşim dersidir. Önce ısınmalarla başlar. Bu ısınmalar öncelikle katılan öğrencileri birbirine ısıtmak içindir.

Hareketlilik içinde birbirine dokunarak, birlikte hareket etmekten doğan coşkuyu duyumsayarak mekân içinde yapılacak, hızlı-yavaş yürümeler, hızla birbiriyle tokalaşmalar, her tokalaşmada birbirine hızla adımı, her tokalaşmada sıra ile doğduğu yeri, en sevdiği yemeği, sayıyı, rengi, filmi, şarkıyı söylemek geniş ve yaygın bir etkileşim sağlar. Eğer biraz kültürel hareketleri biliyorsanız, bir başka buluşmada bu hareketleri yavaş ve hızlı ritimlerle yaptırabilirsiniz. Bu da bedensel ısınmayı sağlar. Bir başka çalışmada, gene ısınmak için, körebe, stop, tavşan kaç, yağ satarım bal satarım gibi çocuk oyunları oynatabilirsiniz...”

Metin canlandırmanın değişik örneklerini ve nasıl yapılacaklarına ilişkin bilgilerden sonra paragrafı ile tamamlanıyordu:

“...Şimdi grubu ikiye ayırıp bir grubu heykeller diğerini izleyiciler olarak adlandırabilirsiniz. Heykeller grubu 3-4 dakika içinde kendilerine bir biçim verir ve bedenleri ile yaptıkları bu heykellere bir ad verirler, ama bunu yüksek sesle söylemezler. Oldukları yerde donup kalırlar. İzleyiciler grubu bir heykel galerisi gezer gibi tek tek bu heykellerin önünde durup onları inceleyerek, onların ifade ettiği kavramı ya da konuyu bulmaya çalışırlar. Bundan sonraki buluşmanızı, içinde insan ya da yarı insan yarı hayvan figürlerinin, heykel ya da kabartmaların bulunduğu bir müzede gerçekleştirebilirsiniz...”

İnci Hocanın yine öngörüsü ile 2019 yılında bu kitabın editörlüğünü yaparken karşılaşmış oldum. Başlamak ve önceki deneyimleri aktarmak önemliydi ve bizlerin deneyimlerinin kayıt altına alınması gerekiyordu. Yaratıcı drama açısından yakın tarihin önemli malzemelerini ortaya çıkartmak gerekiyor.

Joe Winston ve Miles Tandy’in yazdığı “Dramaya Başlamak” kitabı drama eğitimine başlayanların pek çok sorusuna önemli yanıtlar verebilecek özelliklere sahip. Temel bir drama eğitiminde başvurulabilecek bilgileri de içeren “Dramaya Başlamak” kitabı, dramada kullanılacak oyunlar, teknikler, yapılandırma, dramanın ölçme değerlendirme biçimleri, olası çalışma örnekleri ve uyarlamaya yakın deneme çalışmalarına da yer veriyor.

Pegem Akademi Yayınları yönetmeni Servet Sarıkaya’nın yaratıcı drama üzerine yazılmış önemli kitapların çevrilerek Türkçeye kazandırılması fikrimi olumlu karşılamış ancak yayın sorumluluğunu benim üstlenmem istenmişti. Bu öneri yaratıcı drama alanına yönelik diğer kitapların da ortaya çıkmasını sağlayacak. Bu dizide yaratıcı drama alanında çeviri kitaplarını yayınlamayı sürdüreceğiz. Amacımız Türkçe’ye pek çok yaratıcı drama kitabını kazandırmak ve ülkemizdeki yaratıcı dramanın gelişimine katkılar vermektir. Yola bu amaç için çıktık...

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi İngiliz Dili Eğitimi Anabilim Dalı'ndan Dr. Öğretim Üyesi Perihan Korkut bu kitabı çevirme önerimi hemen kabul etmiş ve inanması güç bir zaman diliminde de çalışmasını tamamlamıştır. Perihan Korkut'a, kitabın tercümesini büyük bir dikkatle okuyarak hatalarımızı düzelter ve önerilerde bulunan Doç. Dr. Kasım Kıroğlu'na ve Pegem Akademi'nin özverili çalışanlarına içtenlikle teşekkür ederim.

Prof. Dr. Ömer Adıgüzel
Ankara Üniversitesi Öğretim Üyesi,
Çağdaş Drama Derneği Genel Başkanı.

Giriş

İlkokul öğretmenlerine drama sözcüğünün onlara ne ifade ettiğini sorsanız büyük bir olasılıkla karışık yanıtlar alırsınız. Birçoğu, rol oynama, doğaçlama, konuşma ve dinleme, hayal gücü, yaratıcılık, kendini ifade etme gibi ifadeler ile yanıt verecektir. Bazıları –fakat sadece bazıları– performanstan, aktörlükten ve tiyatro oyunlarından söz edecektir. Yine birkaçı eğlenmek diyecek, önemli bir azınlık da utanç, korku, hatta dehşet sözcüklerini kullanacaktır. Biraz daha irdelense bu kaygıların ya çocukken duyarsız öğretmenlerin ellerinde edindikleri deneyimlerle ya da şimdiki drama öğretmeni olma ya da olacak olma kaygıları ile ilişkili olduğu görülebilir. Bu kaygıların çoğunun, kontrol sorunu ve bazı öğretmenlerin kendilerinde eksik gördükleri dışa dönüklük ve kişisel dinamizm özellikleri gibi konulardan kaynaklandığı görülebilir. Bunlar ayrıca, ilkokulda dramanın ne hakkında olması gerektiği ve eğitim programında yer almasının ne gibi gereklilikler getireceğine ilişkin belirsizlikleri ve daha derin kuşkuları yansıtabilirler.

Öğretmenlerin bu kafası karışık halinin tersine, çocukların drama hakkında net bir fikri vardır. Okulda çok az ya da hiç drama deneyimi olmayan fakat günlük yaşamlarında bu terimle karşılaşmış olan birçok çocuğun, dramanın tiyatro oyunları ve bunların oynanması, TV ve film hakkında olduğu ve dramaların öyküler anlattığı konusundaki düşünceleri oldukça açıktır. Yanıt-

lardaki bu zıtlık ilginçtir çünkü çocukların yanıtlarında yansıtılan drama, genel olarak toplumumuz tarafından paylaşılan kültürel bir anlayışı yansıtırken öğretmenlerin yanıtları okullarda dramanın artık başka bir anlamda kullanıldığını, kendine özgü terimleri ve kaynakları olduğunu göstermektedir. Bu kitabın yola çıktığı önermeler, böylesi bir sınıflandırmanın gereksiz, hatta öğrencilerin aslında öğretmenlerin fark ettiğiinden daha çok şey bildikleri gerçeğini bizden sakladığı için yararsız olduğudur.

Batı toplumunda dramada bugüne kadar hiç böylesi bir kültürel doygunluk seviyesine gelmemiştik. Belki bazı tiyatrolar zorlukla ayakta duruyor olabilir ama TV dergilerine bir göz atıldığında drama alanının pek çok çeşidinin kanalları ele geçirmiş olduğu görülür. Pembe diziler, hastane ve tarihsel odaklı dramalar, gerilim ve polis içerikli dramalar, durum komedileri ve bilim kurgular... Bunların tümü milyonlara ulaşan izleyicileri çekmek ve tutmak için yapılan programlamaların özünü oluşturmaktadır. Ayrıca TV, video veya sinema için büyük bir film sektörünün bulunduğu da bilinmektedir. Haber programları ve belgeseller bilgiyi sunmak için sıklıkla dramatik formlara başvurmakta ve reklamlarda bize bütün bir hayat biçimini satmak için çok etkili mini-dramalar kullanılmaktadırlar. Elbette bireyler olarak farklı zevk ve tercihlerimiz olabilir ve sonuç olarak farklı şeyler izlemeyi seçebiliriz fakat şuna hiç şüphe yok ki günümüzde yetişkinler ve çocuklar olarak bizler, pek çok öyküyü dramatik formlarda görüyoruz.

Bu kadar çok sayıda öğretmenin dramayı anlamadığını ya da bu konudaki bilgilerinin sınırlı ve eksik olduğunu hisseden öğretmenlerin bu kadar çok sayıda olmasının nedeninin drama hakkındaki bu anlayışın büyük bir kısmının örtük olarak yani deneyimle edinilmiş, söze dökülerek öğrenilmemiş olmasından kaynaklandığı söylenebilir. İşlerin böyle olmasını pek de kolaylaştırmayan bir unsur da eğitimde dramayı açıklamakta kullanılan dildir. *Performans, oyuncu, sahne, diyalog* ve *seyirci* gibi sözcükler yerine *rol oynama, doğaçlama, sıcak sandalye, öğretmen rolde* ve *donuk imge* gibi yepyeni terminolojiler bulunmaktadır. Uzman olmayan ya da yeni başlayan drama öğretmeni için bir söylem biçiminden

diğerine atlamak kafa karıştırıcı olabileceği gibi var olan kültürel drama anlayışı ile sınıf içi drama uygulamaları arasında bağlantı kurmasına da yardımcı olamamaktadır. Eğitimde drama için özel bir terminolojiye ihtiyaç duyulmasına karşın aynı zamanda daha geniş kültürel çevremizde dramayı anlatmakta kullanılmakta olan dil ve düşüncelerin yadsınmasına da gerek bulunmamaktadır. Bu ikisi arasındaki bağlantıların koparılmaması gerekir. Böylece deneyimsiz öğretmenler eğitim programlarının bir parçası olarak dramayı uygulamada daha çok cesur olabilirler.

Dramanın temel ilkeleri nelerdir ve bu ilkelerden ilkokulda ki uygulamalarda nasıl yararlanılabilir?

1. Drama oyunsudur

Blackadder dizisinin bir bölümünde Prens Regent'in uşağı Edmund, Prens George'u tiyatroya götürmesi gerektiği için sızlanmaktadır. Görünüşe göre George sahnede olan biten her şeyi gerçek sanmaktadır. Önceki hafta Julius Sezar'ı izlemeye gittiklerinde Cassius tam bıçağına davranmak üzereyken seyircilerin arasından "Arkanıza bakın Sezar!" diye bağırmıştır. Elbette yine bu defa da sahnede gerçekleşen bir "cinayet" hakkında sahnedeki oyuncunun tutuklanmasını istediği görülür. Edmund'ın tekrar tekrar bütün bunların sadece bir oyun olduğunu açıklamak için yoğun çabaları ve sahnede öldürülen oyuncunun Prens George'un alkışlaması için ayağa kalkması sayesinde gerçek ortaya çıkar. Ancak tam o anda gerçek bir terörist sahnede belirir ve George'un kucağına gerçek bir bomba atar. George oyundaki bu heyecanlı gelişmeyi istekli bir şekilde alkışlamaktadır. Edmund'ın kraliyet locasının arka tarafından "Bu artık oyun değil efendim!" diye seslendiği duyulur. Kısa bir an için George'un Edmund'a dönüp oyunu anlamıyor diye nanik yapmasını görürüz ve bomba suratına patlar.

Dramada olup biten bütün olaylar oyundur. İnsanlar sinirlenir ama aslında kimse kızgın değildir; insanlar ölür ama aslında herkes hayattadır. Yukarıda anlatılan kesiti komik yapan şey şudur ki biz bu anlayışı o kadar garanti görürüz ki birinin bu basit

ayrımı yapamıyor olmasını komik buluruz. Çok küçük yaştan itibaren oyun biçimleri ve günlük yaşam biçimleri arasında ayırım yapmayı öğreniriz ve bunlar arasındaki sınırları keşfetmek küçük çocuklar için büyük bir haz kaynağını oluşturur. Doğuştan gelen bu oyunculuk hissi çocuklar büyürken kreş ve okullarda kurulan hayali (kurgusal) oyun alanlarında gözlemlenebilir. Sözgelimi dört yaşında bir çocuğun sandalyeleri tek sıra düzeninde sıralayarak otobüs yaptığını, kendisi otobüs şoförü olarak arkadaşlarını yolcu rolüne davet ettiğini ve sonrasında da sandalyeler gerçekte bir santim bile hareket etmediği halde hep birlikte tam bir Londra turu atabildiklerini gözlemleyebiliriz. Oyunun böylesi kendiliğindenlik özelliği çocukların yaşadıkları kültürel ortam tarafından şekillendirilir ve dramının çeşitli formları olan diğer kültürel etkinliklere yönlendirilir. Sonuçta drama ve oyun aynı şey değildir ama dramatik etkinliklerin yapılandırılmasında çocukların doğuştan getirdikleri bu oyun becerileri ve oynarken kazandıkları anlayışlardan yararlanılabilir.

2. Dramalar insan olma özelliklerini keşfetmek için öykülerden yararlanır

İnsanlar oyuncu olma özelliklerine sahiptir ve aynı zamanda bir öykücü gibi deneyimlerini düşünür ve aktarırlar. Günlük deneyimlerimizi kendimize ya da başkalarına öykü formunda ifade ederiz, başkalarının davranışlarını anlamak için böyle davranmalarını açıklayan öyküler uydururuz. Tarih öncesi zamanlardan beri insanlar kurgusal öyküler uydurur ve anlatır ve bu günümüzde de hâlâ romanların yanında fıkra ve çizgi romanlarla da sürdürülür. Drama, insanlara özgü bu oyunculuk ve öykücülük özelliklerini bir araya getiren kültürel bir etkinliktir. Oyunun zevkli olması ve öykülerin bizi eğlendirmesinden bunların önemsiz etkinlikler olduğu sonucu çıkarılmamalıdır. Oyunun zıttı iş olmadığı gibi öykünün de zıttı gerçek değildir. Aksine ancak kurgusallığın sağladığı mesafe sayesinde günlük yaşamımızda önemli etkisi olan konular hakkında güvenli bir şekilde düşünebiliriz.

3. Dramada normal zaman, mekân ve kimlik kuralları geçerli değildir

Dramatik zaman esnekler. Bir drama gerçek zamanda bir saat sürebilir ama dramatik zamanda birkaç ay geçmiş olabilir. Günlük yaşamımız şimdiki zamanda kilitli kalmışken drama zamanında geçmişe ya da geleceğe zıplayabilir, hatta bir kısmı hiç var olmamış çeşitli mekânlara gidebiliriz. Bu farklı zamanlarda ve mekânlarda oyuncular farklı kimlikleri oynarlar ve bu eylemlere diğer oyuncular veya seyirciler tarafından tanıklık edilir. Dramatik alanın kendisi açıkça belirlenmeli, günlük gerçeklikten ayrılmalı; zaman, mekân ve kimlik dönüşümlerinin gerçekleştiği yer olarak işaretlenmelidir. Sinema ve TV’de ekran; böyle sabit ve kalıcı, her zaman potansiyel olarak bir dramanın gerçekleşeceği bir alan görevi görür. Dramada da sözgelimi canlandırma yapılacak bir sahne düşünüldüğünde bu alan daha kalıcı olabilir. Bir kreşte veya okulda iyi planlanmış ve iyi donatılmış bir oyun alanında böyle bir alan oluşturulabilir.

Sözünü ettiğimiz 4 yaşındaki çocuk ve hayali olarak ve otobüs ile yapılan gezi, çocukların oyun sırasında dramının temel bileşenlerini nasıl işlettiklerini göstermek açısından ilginç bir örnek olabilir. Öncelikle çocuk oyun alanını seçer ve burada hayali bir otobüs oluşturarak alanı dramatik alan olarak belirlemiş olur. Bu alandaki nesnelere artık sembolik değerler alabilir, başka bir deyişle, çocuk kendi kimliğini değiştirip otobüs şoförü olduğu gibi artık sandalyeler normal fonksiyonları dışında başka bir şeyi temsil eder hale gelir. Otobüs şoförü rolündeki çocuk direksiyonu çevirmek, otobüsü hareket ettirip durdurmak, ücretleri toplamak, otobüs bozulursa sandalyelerin altına girip otobüsü tamir etmek gibi uygun davranışlar gösterir. Oyununun bir içeriği vardır. Bu içerik geliştirilirken gerçek zaman kuralları geçerli değildir. Çocuk, arızaya rağmen, Londra’ya kadar varır ve otobüs terminaline geri döner ve hepsi birkaç dakika içinde olup biter.

Dramatik zaman geçici olduğu için dramatik alanın da mutlaka kalıcı olması gerekmez. Sözgelimi sokak tiyatrosunda